

Beestjes van de maand: overwinteren
Pagina 2. Anna Kreffer

Excursie naar de Utrechtse Heuvelrug
Pagina 3. Marijke Ammerlaan en Jouke Karper

**Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie
Prinsenbergrug,**
Pagina 4. Eke van Batenburg

Kwaliteit van kleine wateren is onder de maat
Pagina 5. Team Vang de watermonsters

En Verder:

- ▶ Boek van de maand..6
- ▶ Verslag Beleidsraad 18 november..6
- ▶ Crowdfunding Pasgeld Natuurlijk..7
- ▶ Agenda..7
- ▶ Contact bestuur en werkgroepen..8

Deze Nieuwsbrief verschijnt gewoonlijk maandelijks rond de 1^e van die maand. Leden KNNV afdeling Den Haag ontvangen een e-mail met kleine toelichting als een nieuwe Nieuwsbrief op deze website staat. Als je steeds bij het verschijnen van een Nieuwsbrief zo'n bericht wilt blijven ontvangen hoeft je niets te doen. Wil je de meldingen over de nieuwsbrief van KNNV Afdeling Den Haag niet ontvangen (of juist weer wel)? Vul dan "[Het formulier](#)" op de pagina Nieuwsbrieven in.

Beestje van de maand December:

Overwinteren

Tekst en foto's: Anna Kreffer

De kou is weer in het land, de natuur gaat in overwinterstand. Veel volwassen insecten zal je nu niet meer zien al zijn er een paar soorten die juist nu actief zijn of worden. De sneeuwvlo, *Boreus hyemalis*, en de kleine en grote wintervlinder, *Operophtera brumata* en *Erannis defoliaria*, zijn daar voorbeelden van. Andere kruipen weg in de bodem, zoeken steun bij elkaar op een beschutte plek, zoals lieveheersbeestjes of gaan in winterrust. Met een beetje geluk kan je zo'n beestje tegenkomen, hangend in de vegetatie.

Schilverend schors

Platanen in Nederland hebben niet zo'n goede naam wat betreft biodiversiteit, er leven maar weinig insecten van in verge-

Citroenvlinder, *Gonepteryx rhamni*, in diepe winterslaap in een varen. Foto: Hans van Helden

lijking met een eik of wilg. De eigenschap van deze boom om de bast makkelijk los te laten in de vorm van schilfers is, zeker in de winter, een welkome verstoppelplek voor vele soorten wantsen, kevers, lieveheersbeestjes en nog meer.

Het is verrassend om te zien wat zich verborgen houdt onder de bijna losse stukjes bast.

Hoe leuk het ook is, doe dit wel met mate! Een paar stukjes, drie tot vijf, per boom, zo blijven er nog genoeg rustplaatsen over. Varieer ook in hoogte.

Heb je tips en ideeën die je met ons wil delen? We horen het graag.

Vragen of opmerkingen: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Grauwe schildwantsen, *Rhaphigaster nebulosa*, tweestippelig lieveheersbeest, *Adalia bipunctata*, en ruwe pissenbedden, *Porcellio scaber*

Donker graanhaantje, *Oulema obscura*

Plataanridderwants, *Arocatus longiceps*, Delft

Excursie naar de Utrechtse Heuvelrug, 11 november

Tekst: Marijke Ammerlaan Foto's: Marijke Ammerlaan en Jouke Karper

Met een groep van zeven personen maakten we een mooie herfstwandeling over de Utrechtse Heuvelrug. We bezochten de landgoederen Bornia en Heidestein, met hun loof- en dennenbossen, afgewisseld met een zandverstuiving.

Veel paddenstoelen

In het begin zagen we al veel vliegenzwammen, wel meer dan 35 stuks.

Verder spotten Renée en ik een ree. We zien o.a. sponszwam, spekswordzwam, dennenvlamhoed, beukenrussula, graskleefsteelmycena, bundelmycena, melkzwammen, gewone beurszwam, beukenkorrelkopje, roestvlekkenzwam, kastanjeboleet, boompuist, zwartwordende stuifzwam, kleverige koraalzwam.

Vliegenzwam, *Amanita muscaria*

Zwartwordende stuifzwam, *Lycoperdon nigrescens*

Klimmen over een wiebelige constructie

Kleverig koraalzwammetje, *Calocera viscosa*

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie van de Prinsenberg

Foto's: Eke van Batenburg

Wijnkleurige champignon
Agaricus semotus

Karbolkampignon
Agaricus xanthoderma

Zeeduinchampignon
Agaricus devoniensis

Elfenwasplaat
Hygrocybe ceracea

Zwartwordende wasplaat
Hygrocybe conica

Papegaaizwammetje
Hygrocybe psittacina

Duinmosklokje
Galerina uncialis

Zwartblauwe satijnzwam
Entoloma atrocoeruleum

Okergele stropharia
Stropharia coronilla

Duinmostrechttertje
Omphalina galericolor

Vriendelijke groet....Eke

Kwaliteit van kleine wateren is onder de maat

Tekst: Team 'Vang de Watermonsters' team. Foto's: Hans van Helden

Afgelopen jaar is op veel plaatsen onderzoek gedaan naar de waterkwaliteit. Onze afdeling heeft bij de Haagse Beek gemeten, werkgroep insecten op Golfterrein Duinzicht en samen met Natuurlijk Delfland in het Wilhelminapark / Natuurtuin Rijswijk meegedaan. Het onderzoeksrapport van Vang de Watermonsters is nu beschikbaar en onthult een duidelijk beeld: slechts 22% van de kleine wateren heeft een goede waterkwaliteit. De overige 78% heeft een matige tot slechte waterkwaliteit, met kenmerken zoals een gebrek aan planten en waterdieren, overmatige meststoffen of troebelheid.

Waterkwaliteit zorgwekkend

In oktober hebben we de individuele meetresultaten onthuld, en vandaag heeft het NIOO-KNAW de langverwachte wetenschappelijke rapportage gepubliceerd. Zie voor info en een interactieve kaart met de resultaten <https://natuurenmilieu.nl/watermonsters/>. Als je de diepte in wilt duiken, kun je in het wetenschappelijke [onderzoeksrapport](#) details vinden over de onderzoeksmethode, bevindingen en aanbevelingen.

Conclusie en vervolgstappen naar schoon water

De metingen bevestigen een trend: voor het vijfde jaar op rij is de waterkwaliteit onvoldoende. Het is tijd voor de Rijksoverheid om striktere normen vast te stellen en onze

Larven van libellen zijn echte watermonsters. Dit exemplaar is gevangen in een poeltje op Golfterrein Duinzicht, een van de weinige plekken met schoon water nabij Den Haag.

wateren te beschermen en te herstellen! Natuur & Milieu dringt onder andere aan op strengere vergunningen voor chemische lozingen door industriële bedrijven en een maximumnorm voor het aantal dieren per hectare landbouwgrond om het mestoverschot te verminderen en uitspoeling naar het water te voorkomen. De gegevens die we met Vang de Watermonsters verzamelen, versterken onze oproep.

Heb je nog vragen? Onderaan onze website vind je antwoorden op de meest gestelde vragen. Als je vraag niet wordt beantwoord, neem dan graag contact met ons op via vangdewatermonsters@natuurenmilieu.nl.

Het water van deze vijver in Mariahoeve, hoewel helder, is slecht

Boek van de maand **Canon van de Nederlandse natuur**

50 karakteristieke soorten
planten en dieren

**Auteur: Dick de Vos,
voorwoord prof. Frits van
Oostrom
Prijs leden € 29,65,
anders € 32,95**

achtergronden, zoals jacht, visserij, turfindustrie, provincies, landschappen, bekende biologen en wetenschappers.

Maakt bewust van de relatie mens – natuur. Ontdekkers van toen, beschermers van nu en de link met onze eigen rol en verantwoordelijkheid!

Natuurboeken zijn een fijn cadeau voor jezelf of familie en vrienden. De KNNV uitgeverij heeft veel mooie boeken, ook die kun je bij

ons bestellen!

<https://knnvuitgeverij.nl/>

Leden van de KNNV krijgen 10% korting. Bestel via de afdeling: makkelijk, geen verzendkosten en je steunt de afdeling!

Bestel bij: voorzitter@den-haag.knnv.nl

De canon beschrijft 50 soorten planten en dieren, met aandacht voor bodem en landschap, water en weer en geuren en geluiden van de natuur in Nederland. Een reis langs klassiekers en boordevol weetjes en verrassingen. Beschrijft eigenschappen en leefomgevingen met aandacht voor historische en moderne

Verslag Beleidsraad 18 november 2023 Utrecht

Tekst Anna Kreffer

Op zaterdag 18 november was Anna Kreffer als vertegenwoordiger van onze afdeling aanwezig bij de beleidsraad. Deze keer weer een fysieke bijeenkomst in Utrecht.

We begonnen met een ingelaste VV omdat er een nieuwe secretaris als bestuurslid gekozen moest worden: Gerard Nijssen. Er was geen tegengeluid.

In de beleidsraad twee presentaties: Wanne Roetemeijer gaf een verslag van de KNNV inspiratiedag van 28 oktober in samenwerking met Floron, Mycologische vereniging en de BLWG (mossen en lichenen). Er wordt gewerkt aan meer samenwerking tussen de landelijke soortenorganisaties en de KNNV.

Wessel Ganzevoort van Tilburg Universiteit vertelde van zijn onderzoek naar het belang van vrijwilligers voor onze kennis van de natuur.

Omgevingswet en nieuwe naam

De nieuwe voorzitter van KNNV landelijk, Theo Briggeman, gaf in een gloedvol betoog aan waar de KNNV de komende jaren mee

aan de slag gaat. Er is gesproken over de Omgevingswet die in 2024 van kracht wordt en wat de consequenties voor de natuur kunnen zijn. Dat de natuur het nog veel moeilijker gaat krijgen lijkt wel duidelijk.

De nieuwe naam Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging is een feit. Twee weken geleden is bekend geworden dat het niet van invloed is op het eerste woord. Een aangepast logo volgt nog (uiterlijk 1 juli 2024). Bij de rondvraag nog een interessante opmerking: Amsterdam heeft sinds kort een werkgroep Ecologie. Daar was veel belangstelling voor o.a. door ecologen!

Terugblik ALV

Afscheid Ineke Gilbert

Op 3 november heeft het bestuur Ineke Gilbert bedankt met een lunch in Villa Ockenburg. Op de laatste ALV heeft Ineke afscheid genomen als secretaris van de vereniging. Ze blijft nog wel actief, onder andere als coördinator excursies.

Crowdfunding Stichting Pasgeld Natuurlijk

Sichting Pasgeld Natuurlijk (SPN) gaat in beroep tegen de voorgenomen bouw van 1000 woningen bij de Raad van State. Maar dat kan alleen financiële steun van u.

Op 17 november 2023 is het bestemmingsplan Pasgeld West vastgesteld. Volgens dit plan wordt Pasgeld bebouwd met 1.000 woningen, dubbel zoveel als in de vorige versie van bestemmingsplan Sion-'t Haantje. De wijziging van Pasgeld Oost van agrarische bestemming naar woningbouw komt rap naderbij. De inspraak-reactieprocedure voor dit plan is al voorbij. De SPN heeft hier gebruik van gemaakt en dient ook een zienswijze in.

Op naar de rechter!

Stichting Pasgeld Natuurlijk en Natuurlijk Delfland gaan in beroep bij de Raad van State tegen het bestemmingsplan Pasgeld

West. Verder dient SPN een verzoek om een voorlopige voorziening in bij de Raad van State. Zolang de Raad van State geen uitspraak heeft gedaan over dit verzoek, treedt het bestemmingsplan niet in werking! Beide procedures wil SPN ook voor Pasgeld Oost starten. Hiervan zien we alleen af, als de zienswijze tot substantiële verbeteringen van het bestemmingsplan Oost leidt.

Kostbare procedures

Het griffierecht bedraagt €365,- per keer. Vier procedures kost de SPN dus €1.460,-, advocaatkosten niet meegerekend. Zoveel geld heeft SPN niet. Wilt u SPN financieel steunen om Pasgeld leefbaar te houden voor u en uw (klein)kinderen? Stort uw gift op NL93RABO 0361 8412 64 t.n.v. W.F. van der Meide eo B.B. Mulder. Info over het gebied en acties zijn te vinden op <https://pasgeldnatuurlijk.com/>

Agenda

Geen lid? Ga eens mee om kennis te maken.

- ▶ Meerijden in auto? Afrekenen met chauffeur aan eind van excursie à € 0,10/km
- ▶ Deelname altijd op eigen risico.
- ▶ Meenemen van honden of andere huisdieren is niet toegestaan.
- ▶ Info: Ineke Gilbert, 06-44069099, inekegilbert@ziggo.nl

▶ **Vrijdag 8 december vanaf 13:00 uur Strandaanspoelsels**

Samen met Stichting Anemoon en Natuurlijk Delfland organiseren we een bijeenkomst als start van een werkgroep Strand. Het is de bedoeling dat deze groep regelmatig actief is op het strand van Monster. Belangstellenden met interesse in het zeeleven zijn uitgenodigd. Meld je ook aan als je op deze datum niet kunt.

Voor informatie en aanmelden: voorzitter@den-haag.knnv.nl

▶ **Zaterdag 9 december. Dagexcursie Hollands Duin bij Noordwijk**

We lopen het Boswachterspad van ongeveer 8 km, door Kachelduin en Malote. Verzamelen om 09:30 uur op de parkeerplaats van station Den Haag Mariahoeve aan de kant van de Appelgaarde, Voorburg. Daar van daar gaan we met de auto. Horeca aan het begin: Duindamseweg 8, Noordwijk.

Aanmelden: Jola Gerbrands gerbrands1@ziggo.nl, 070-3201485 of Els Kempen 06-45833327

▶ **Vrijdag 29 december. Pannenkoekenwandeling**

We maken weer een wandeling door het Panbos met pannenkoeken na (voor eigen rekening). Wandelen 10:00 - 12:00 aansluitend 12:00 - 14:00 uur pannenkoeken eten. Graag aanmelden: wandeling en/of pannenkoeken i.v.m. reserveren.

Organisatie: bestuur voorzitter@den-haag.knnv.nl

▶ **Zaterdag 20 januari. Winterwandeling strand en duinen**

Vanaf Kijkduin richting Monster.

Aanmelden: Jola Gerbrands gerbrands1@ziggo.nl, 070-3201485 of Els Kempen 06-458333

Nieuwe penningmeester gezocht

Annelies Willemse heeft er bijna zes jaar opzitten als penningmeester en ledenadministrateur. Zij stelt zich niet opnieuw beschikbaar, wat betekent dat we na de ALV, maart 2024, zonder penningmeester verder moeten. Ons bestuur is dan niet meer compleet en het voortbestaan van onze vereniging komt in gevaar.

Wie gaat de taken overnemen? Laat het nu weten, dan is er nog voldoende inwerktijd.

Info en aanmelden:

penningmeester@den-haag.knnv.nl

Kopij voor de nieuwsbrief: vóór 23^e van de maand

Altijd leuk om jouw avonturen met beestjes, planten en zwammen, liefst voorzien foto's, te delen met anderen. Stuur jouw *eigen* foto's met en een kort verhaaltje vóór de 23^e van de maand naar de redactie.

300-400 Tekens is al mooi, meer mag ook. Pluk geen foto's of teksten van het internet: op zowel foto's als tekst zitten auteursrechten, een boze fotograaf of schrijver stuurt de redactie een flinke rekening.

Maak bij iedere foto een bijschrift, en ver-

meld de maker. Handig om het bijschrift tevens de naam van de foto te maken. Laat de redactie niet puzzelen!

Tip: Schrijf in de OTT of OVT, dat leest lekker vlot weg en schrijf namen voluit, dus vermeldt zowel voor- als achternaam

Mail kopij naar: redactie@den-haag.knnv.nl

Heb je veel foto's? Neem dan contact op met de redactie voor <https://www.dropbox.com/> of gebruik <https://wettransfer.com/>.

Contactgegevens voor bestuur en werkgroepen KNNV afdeling Den Haag

► Voorzitter

Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Secretaris

Interim Ton Huijbregts: secretaris@den-haag.knnv.nl

► Penningmeester

Vacature: penningmeester@den-haag.knnv.nl

► Bomenwerkgroep

Coördinator Marieke Bos: 070-3549 568 / bomen@den-haag.knnv.nl

► Studiegroep Lichenen (voorheen korstmossen)

Info: Karel Gort: lichenen@den-haag.knnv.nl

► Paddenstoelenwerkgroep

Coördinator Kees Pinster, tel. 06-337 73176 / paddenstoelen@den-haag.knnv.nl

Er zijn activiteiten; kijk op de pagina van de paddenstoelenwerkgroep!

Kijk ook in: "[Programma PWWP 2023 1^e halfjaar](#)".

► Plantenwerkgroep

Coördinator Myra Meijering: 06-266 92544 / planten@den-haag.knnv.nl

► Vogelwerkgroep

Info: Marijke Ammerlaan: tel. 070-387 1187 / vogels@den-haag.knnv.nl

► Nachtvlinderwerkgroep

Info: Sjoerd Groos: nachtvlinders@den-haag.knnv.nl

► Insectenwerkgroep

Info: Alexander Deelman, 070-350 24 93 / insecten@den-haag.knnv.nl

Dat is 't !